N:o 19.

Ank. till Riksd. Kansli den 5 Mars 1881, kl. 2 e. m.

Lag-Utskottets Utlåtande, i anledning af dels Riksdagens Justitieombudsmans framställning om förbättrad lagstiftning angående förvaltningen af omyndigs egendom, dels ock enskild motion i ämnet.

Uti sin till innevarande Riksdag afgifna embetsberättelse har Justitieombudsmannen, som under utöfningen af sin befattning med särskild uppmärksamhet följt allt hvad som rörer en förbättrad lagstiftning angående förvaltningen af omyndigs egendom, uti detta ämne hos Riksdagen gjort en särskild hemställan.

Anledningen till denna hemtar Justitieombudsmannen från två hos honom under det förflutna årets lopp anmälda klagomål af gode män för tillsyn å förvaltningen af omyndiges egendom deröfver, att, sedan gode männen hos vederbörande häradsrätt i dess egenskap af öfverförmyndare gjort vissa närmare angifna framställningar, det icke blott vid vite blifvit gode männen ålagdt att verkställa kommunikation med förmyndarne, utan de ock fått erlägga lösen för rättens expedition.

Justitieombudsmannen anför med anledning häraf:

»De paragrafer i 1861 års Förordning, som innehålla föreskrifter om så väl de ifrågavarande gode männens som rättens befattning med tillsynen å förmynderskapen äro af följande lydelse:

»§ 4. Förmyndare skall, för hvart år, afsluta räkning öfver allt det han har om händer, med uppgift af den säkerhet, hvaremot den omyndiges reda penningar utsatta äro, och ingifve, vid början af följande år, den räkning, jemte ett utdrag derur, innehållande summa-

risk uppgift af den omyndiges behållning, så i fast som lös egendom, till gode männen eller socknenämnden. Det utdrag, hvarom nu sagdt är, skall, försedt med gode männens eller socknenämndens intyg, att förmyndareräkning jemväl aflemnad blifvit, till förmyndaren återställas och af honom ingifvas i stad till rättens ordförande eller den, som å rättens vägnar handlingar emottaga bör, före den 1 September, och å landet till Domhafvanden före eller senast å första rättegångsdagen af sista tinget året näst efter det, då räkningen afslutas bort, eller, der allenast ett ting om året hålles, före slutet af samma ting. Sker det ej, förelägge rätten förmyndaren, vid lämpligt vite, att sin omförmälda skyldighet fullgöra, och förfare i öfrigt efter omständigheterna. — Öfver hvad sålunda förekommit, skall anmärkning göras i den förteckning, hvarom ofvan är stadgadt.

»§ 5. Gode män eller socknenämnd åligge att inkommen förmyndareräkning granska och, om de finna, att förmyndare den omyndiges egendom ej rätteligen förvaltat, derom skyndsamligen göra anmälan hos rätten, som af omständigheterna pröfvar, huruvida annan förmyndare förordnas må. Anse gode män eller socknenämnd nödigt, att förmyndaren lemnar inteckning eller annan säkerhet för de medel, som hos honom innestå, anmäle det för rätten, och förordne derom rätten, efter förmyndarens hörande, såsom nödigt och skäligt pröfvas.

»Enligt sist anförda lagrum äro gode männens åligganden icke andra, än att, sedan de granskat inkommen förmyndareräkning och dervid funnit, att förmyndare den omyndiges egendom ej rätteligen förvaltat, derom göra anmälan hos rätten, som af omständigheterna pröfvar, huruvida annan förmyndare förordnas må, och, om gode männen anse nödigt att förmyndaren lemnar inteckning eller annan säkerhet för de medel, som hos honom innestå, sådant anmäla för rätten, som derom bör, efter förmyndarens hörande, förordna, såsom nödigt och skäligt pröfvas. Detta är allt hvad förordningen uttryckligen ålägger gode män eller socknenämnd. Rätten deremot har sig ålagdt, utom hvad i § 5, såsom nyss bemäldt är, förekommer, äfven, enligt § 4, att derest förmyndare underlåter att förmyndareredogörelse till gode männen ingifva och ett summariskt utdrag derur till rätten inlemna, förelägga förmyndaren vid lämpligt vite att sin omförmälda skyldighet fullgöra och i öfrigt efter omständigheterna förfara.

»I alla dessa fall är det af nöden, att rättens beslut meddelas förmyndaren, men genom hvilkens försorg delgifningen skall verkställas, derom finnes icke någon föreskrift. När, såsom i städerna, rätten har sina egna betjente att sända med dylika meddelanden, möta härvid icke så stora svårigheter, men domstolarne på landet sakna helt och

hållet för slika ändamål användbare egna tjenare. Att till dylikt uppdrag anlita kronans betjente tillhör strängt taget icke domstolen. När således dessa domstolar äro urståndsatta att på nämnda sätt bringa sitt beslut till utförande, måste det antagas, att lagstiftaren tänkt sig en annan utväg för ändamålets vinnande, och denna kan näppeligen hafva varit någon annan än den, domstolen i ofvan uppgifna fall begagnat. Lagstiftaren har ålagt gode männen och socknenämnden eller, såsom de med gemensamt namn kunna kallas, granskningsmännen, att hos domstolen göra anmälan i de fall, förordningen angifver. Denna föreskrift måste innebära, att granskningsmännen hafva skyldighet att fullgöra hvad som erfordras för att få den gjorda anmälan behörigen pröfvad, det vill säga ombesörja att anmälan meddelas den person, emot hvilken densamma är rigtad, när domstolen anser dennes hörande af nöden, och att vid förhöret tillhandagå med de upplysningar, som ytterligare föranledas af den förklaring, hvilken den anmälde förmyndaren afgifver. Så långt torde icke oskäligen kunna fordras, att den granskningsmännen ålagda skyldighet att »hafva tillsyn å förmynderskap» bör sträcka sig, men icke längre. Skulle det nemligen visa sig, att den gjorda anmälan föranleder ytterligare åtgärder, t. ex. rättegång mot förmyndaren, så lärer rätten utan tvifvel finna nödigt att förordna ny förmyndare eller särskild god man att de omyndiges talan utföra.

»Kostnaderna, som äro förenade med dessa åtgöranden från granskningsmännens sida, såsom lösen och stämpladt papper till kommunikationsresolutionen samt delgifningskostnad böra väl granskningsmännen förskjuta, till dess det visat sig, huruvida den gjorda anmälan befinnes grundad eller icke, hvarefter rätten skiljer emellan den anmälande och förmyndaren, hvilkendera bör vidkännas berörda utgifter.

»Med dessa åsigter fann jag ej skäl att i de uppgifna fallen förordna om åtal emot domarena. Då jag emellertid till stöd för mina åsigter ej kunnat åberopa något lagrum, är det min skyldighet ej blott att anmärka en sådan brist i lagstiftningen utan ock att »uppgifva förslag till bristens afhjelpande». Detta kunde lätteligen ske på det sätt, att i förordningen infördes ett uttryckligt stadgande, att i de fall, der granskningsmännen fått sig ålagdt att göra anmälan hos rätten emot förmyndares sätt att sköta förmynderskapet och emot deras vederhäftighet, granskningsmännen skola hafva skyldighet att vidtaga alla de åtgärder, som erfordras för att den gjorda anmälan skall i laga ordning komma under pröfning, samt att förskjuta de för detta ändamål erforderliga kostnader, hvilka skulle kunna minskas derigenom, att rättens kommunikationsresolutioner i dessa mål, likasom de före-

lägganden, rätten gifver förmyndare, som försummat sin redovisningsskyldighet, befriades från stämpelbeläggning; men det finnes, i min tanke, andra väsentligare brister i lagstiftningen rörande detta ämne, brister ej allenast i formelt utan jemväl i materielt hänseende af den beskaffenhet, att de fordra den ifrågavarande författningens nästan fullständiga omarbetande.

»De formella brister i förordningen, dem jag i föregående embetsberättelser till 1862, 1868 och 1869 års riksmöten påpekat, hafva bestått deruti:

att föreskrifter saknades i fråga om, hvilken rätt bör hafva vårdnad å förmynderskap i vissa fall, såsom då en omyndig icke haft eller hade känd fader, det vill säga vore född utan äktenskap m. m.;

att svårighet mötte för upprättandet af förteckningar öfver förmyndarena, när icke den regel, 1861 års förordning fastställt i fråga om forum för förmynderskap, alltid funnits eller efterlefvats, i följd hvaraf den rätt, som enligt förordningens stadgande skulle hafva vårdnad å förmynderskapet, icke alltid förordnat förmyndaren, och således icke kunnat uppföra honom i sin förteckning öfver förmyndare och den rätt åter, som förordnat förmyndaren, funne sig af förordningens föreskrift hindrad att öfver förmynderskapet utöfva vårdnad, och derföre icke upptoge förmyndaren å sin förteckning, hvaraf följden måst blifva, att förmynderskap funnes, öfver hvilka icke någon rätt hade vårdnad;

att tillförlitligheten af denna förteckning alltid måste förblifva vansklig, så länge det icke vore föreskrifvet, att förmyndare skulle hos Rätten anmäla, när myndling blifvit myndig, dött, eller när qvinlig myndling ingått gifte;

att föreskrift felades derom, hvilken kommuns granskningsmän skulle granska redovisningen för förmynderskapet, när det inträffat, att de omyndige efter fadrens död flyttat till annan kommun, låt vara under samma rätts domvärjo, och i den kommun, dit de flyttat, egde fastighet, ja all sin förmögenhet;

att ovisshet rådde, huruvida förmyndare-redovisning borde afslutas efter kalenderår, eller året allt framgent beräknas från den dag, på hvilken förmyndaren blifvit förordnad eller emottagit förmynderskapet;

att icke stadgadt blifvit, huru domstol å landet hade att förfara med delgifvandet af föreläggande för förmyndare, som försummat sin redovisningsskyldighet; och

att alltför otillräckliga föreskrifter blifvit gifna angående förfaringssättet, då granskningsmännen anmält, att det vore nödigt att förmyndaren lemnade inteckning i sin fasta egendom eller annan säkerhet

för de förmyndaremedel, som hos honom innestode, enär af den hithörande 5 § det icke kunde inhemtas, huru en sådan skriftlig handling borde upprättas, som för intecknings ernående erfordrades, ej heller huru den intecknade handlingen eller annan lemnad säkerhet skulle förvaras, derest förmyndaren, i hvilkens fastighet inteckningen beviljats, eller hvilken lemnat säkerheten, fortfarande bibehölles vid förmynderskapets förvaltning.»

Justitieombudsmannen redogör härefter för innehållet af den Riksdagens underdåniga skrifvelse af den 13 Maj 1869, hvari Riksdagen förklarade sig anse, det ändamålet att förekomma förluster af omyndiges medel skulle, åtminstone i hufvudsaklig mån, kunna vinnas derigenom, att för hvarje domkrets eller annat lämpligt område tillsattes en af erforderligt antal skicklige och vederhäftige personer bestående nämnd, till hvilken förmyndare hade att aflemna myndlingarnes penningetillgångar antingen kontant eller i sådana värdepapper, som af nämnden kunde godkännas, och hvilken nämnd det skulle åligga att för myndlingarnes gemensamma räkning utlåna medlen och, efter afdrag af oundgängliga förvaltningskostnader, på utsatta terminer till förmyndarne utbetala den på deras myndlingar belöpande räntan, samt anhöll, att Kongl. Maj:t täcktes, med afseende å behofvet af betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges medel, taga i nådigt öfvervägande, huruvida lämpliga bestämmelser i ofvan angifna syftning borde meddelas, samt i sådant fall låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet.

"Vid denna underdåniga skrifvelses föredragning hos Kongl. Maj:t den 19 November 1876", tillägger Justitieombudsmannen, "förklarades densamma icke föranleda någon åtgärd. Detta beslut torde dock få antagas icke innebära underkännande af ett behof af någon lagstiftningsåtgärd i den uti Riksdagens skrifvelse antydda rigtning. Andra omständigheter kunde hafva föranledt Kongl. Maj:t att tills vidare låta bero vid sakens då varande skick.

"Sedan dess har en tid af ganska allmänt ekonomiskt betryck inom landet bragt till förnyad hågkomst den bristfällighet, hvarmed lagstiftningen i förevarande ämne är behäftad, och detta med sådant eftertryck, att sakens återupptagande deraf torde få anses rättfärdigadt."

Efter att hafva lemnat en öfverblick af förmynderskapslagstiftningens historiska utveckling, fortsätter Justitieombudsmannen:

"1861 års förordning har, såsom här ofvan blifvit visadt, ej lyckats tillfredsställa det behof, för hvilket hon tillkommit. Hennes formella brister äro redan anmärkta, men om äfven dessa varda afhulpna, och författningens föreskrifter noggrant efterlefvas, vinnes dermed ej an-

nat eller mera, än att årliga redogörelser för förmyndareförvaltningen kunna frambringas, och att förmyndarena derigenom erinras om och hafva för ögonen sin affärsställning i förhållande till myndlingarne. Äro då förmyndarena ärlige och redbare män, så tillse de, att de omyndiges tillgångar ej sammanblandas med deras egna, så att, om förmyndarena skulle råka komma på obestånd, de omyndige icke oskyldigtvis deri indragas, men, om förmyndarena sakna nämnda egenskaper och af liknöjdhet eller i ondt uppsåt underlåta att sätta de omyndiges tillgångar i säkerhet för de faror, som hota dem sjelfva, lärer det ej kunna undvikas, att de omyndiges medel gå förlorade med den oredlige förvaltarens egodelar. — — —

»Detta är just den hufvudsakliga bristen i den rättsanstalt, som genom 1861 års förordning skulle bringas till verksamhet, utvecklas och stadgas, att den nemligen icke förmår att bereda säkerhet för bevarandet af de omyndiges tillgångar i reda penningar, fordringsbevis och andra värdepapper. Klart torde vara, att denna säkerhet ej kan vinnas med mindre alla dylika medel, tillhörande de omyndige inom en ort, omhändertagas af ett fåtal personer, vid hvilkas utväljande större afseende kan fästas på deras insigter, förmåga och lämplighet för ett sådant uppdrag, än som kan göra sig gällande vid tillsättningen af en hvar bland de många, på skilda ställen af ett område bosatta förmyndarena, och på hvilka personers gemensamma, på ett ställe utöfvade verksamhet noggrannare uppsigt kan hållas. Detta är grundtanken för inrättandet af förmyndarekamrar, men denna tanke bör kunna förverkligas utan anlitande af de tunga former, under hvilka vi äro vana att se förmyndarekamrar utöfva sitt kall. Att sådana under enklare former verkande inrättningar kunna åstadkommas i ett land med en fåtalig befolkning, utspridd på vidt utsträckta områden, visar vårt grannland Norges exempel. Förmyndareväsendet är der i landet ordnadt på ett sätt, som i flera afseenden kan tjena oss till föresyn.»

Justitieombudsmannen lemnar härefter en redogörelse för den nu gällande norska förmynderskapslagstiftningen, och fortfar sedan:

»Denna korta framställning af förmyndareväsendets ordnande i Norge skall, hoppas jag, med tillräcklig tydlighet ådagalägga, hvilken omvårdnad i detta land egnats de omyndiges angelägenheter, och, ställd bredvid denna, visar sig vår lagstiftning i detta ämne, sådan den funnit sitt uttryck i 1861 års förordning, ofullständig och underhaltig. Och likväl fans den förra i sitt utvecklade skick på den tid, då vårt lands lagstiftare hade att se sig om efter lämpliga stadganden för att åt våra omyndige bereda någon ersättning för det rättsskydd, som undanryck-

tes dem genom borttagande af deras tysta förmånsrätt i förmyndarens fasta egendom.

»Vilja vi nu söka godtgöra hvad sålunda blifvit försummadt, framställa sig såsom förr tvenne utvägar, den ena att i möjligaste måtto fullända och göra verksamma de föreskrifter 1861 års förordning innehåller; den andra att åstadkomma förmyndarekamrar eller med dem likartade, enklare anstalter. I förra afseendet blefve det då nödigt att, på sätt i 1869 års underdåniga skrifvelse var föreslaget, bereda förordningen den formella fulländning, att visshet erhölles derom att förmyndareförteckningarne blefve, så vidt möjligt vore, fullständiga och tillförlitliga, samt att i förordningen inrymdes nödiga föreskrifter, som gåfve åt granskningsmännen en mera omfattande verksamhet, så att domstolarne egde att påräkna deras biträde för fullgörande af hvad dessa hafva sig ålagdt i fråga om försumlige förmyndares befordrande till laga ansvar för underlåtenhet att i rätt tid afgifva förmyndareräkningar och om vidtagande af de åtgärder, som erfordrades för att i rätt tid skaffa de omyndige inteckning i mindre vederhäftige förmyndares egendom. Jag måste dock bekänna, att hvad på denna väg kan uträttas i min tanke blifver endast halfgjordt arbete, så länge någon utväg ej beredes till betryggande förvaring af de omyndiges penningar och värdepapper.

»Det är således endast på den senare af ofvan uppgifna vägar, som ett eftersträfvansvärdt mål kan uppnås; men af skäl, som förut blifvit anförda, måste målet sökas och vinnas på ett enklare sätt, än genom inrättande af förmyndarekamrar. I detta afseende är redan anfördt, huruledes enligt Riksdagens skrifvelse år 1869 detta skulle låta sig göra, och de nyss beskrifna anordningarne i Norge gifva i samma syftemål vinkar, som förtjena att beaktas.

»Med ledning af dessa i åtskilliga punkter sammanstämmande anvisningar har jag sökt bilda mig en föreställning om, huruledes dessa angelägenheter skulle kunna, med någon förändring af redan befintliga inrättningar, ordnas på ett efter närvarande förhållanden lämpadt sätt; och går jag nu att i korthet framställa mina tankar i ämnet.

»De nuvarande gode männen för tillsyn å förmynderskapens förvaltning skulle utbytas mot två öfverförmyndare inom ett visst bestämdt område. Detta åter kunde bestämmas, efter sig företeende omständigheter och förhållanden, till en eller flere kommuner eller ett härad eller tingslag. Öfverförmyndarena skulle tillsättas å kommunalstämma, och, när flere kommuner inginge i ett öfverförmyndareområde, finge de å de särskilda stämmorna afgifna röster sammanräknas, och de två personer, som sålunda erhållit de flesta rösterna, anses valda.

De skulle väljas för en tid af fyra år, men aldrig mer än en ny, så att, när två år efter det första valet förlupit, den ene borde afgå, efter skedd lottning, men kunna återväljas.

»Desse öfverförmyndares befattning skulle på landet sålunda anordnas, att de

1:o genast vid tillträde till befattningen emottoge från domaren förteckning å alla till deras område hörande förmynderskap, så upprättad, som det fastställda formuläret föreskrifver. Dessa förteckningar skulle öfverförmyndarena framgent omhänderhafva och i dem införa de nya förmynderskap som tillkomme, de förändringar som inträffade i förmyndarepersonalen, allt efter uppgifter, dem domaren inom viss tid efter hvarje ting eller månadssammanträde dem tillsände. Öfverförmyndarena skulle vaka öfver, att alla förmyndarena i rätt tid ingåfve sina förmyndareredogörelser och, när förmyndare härutinnan försummade sig, derom göra anmälan å det förmyndareting, som här nedan skall beskrifvas.

2:o Öfverförmyndarena skola vid första tillträdet till befattningen genast från alla förmyndare infordra de omyndiges reda penningar, fordringsbevis, obligationer, aktier och andra värdepapper, derest förmyndaren för ett förmynderskap innehade mera än ett hundra kronors värde, och sedermera, så snart någon ny förmyndare blefve utnämnd, hans myndlingars tillgångar af nyss beskrifna slag. Alla dessa de omyndiges tillgångar skulle öfverförmyndarena hafva i sitt förvar, utlåna de reda penningarne emot säkra inteckningar eller för dem inköpa goda obligationer eller insätta medlen i säker bankinrättning. De omyndiges räntor eller andra inkomster skulle öfverförmyndarena tillhandahålla de omyndiges förmyndare helst på vissa dagar om året, eftersom de utfalla, och för bättre reda och ordning i dessa liqvider med förmyndarena, kunde motböcker dem tillställas, i hvilka de omyndiges tillgångar vore upptagna, likasom alla utbetalningar, dem öfverförmyndarena lemnade förmyndarena. Uppstode fråga om att för de omyndige utbetala något af deras tillgångar, utom de årliga räntorna, eller om försäljning af de omyndiges fasta egendom, om inköp af obligationer eller andra dylika värdepapper, borde sådan fråga underställas förmyndaretingets pröfning. Allt hvad af influtna inkomster icke erfordrades för de omyndiges uppfostran eller underhåll borde läggas till kapitalet. Beträddes förmyndare med vårdslöshet och visade sig oskicklig att förmynderskapet väl handhafva, egde öfverförmyndarena derom göra anmälan hos förmyndaretinget.

3:o Öfverförmyndarena borde gå förmyndaretinget till handa med att tillställa förmyndare kallelser till tinget och dervid bevaka den

omyndiges rätt emot förmyndaren till dess tinget funne för godt att annan förmyndare förordna. Vid alla andra tillfällen skulle förmyndaren företräda den omyndiges person och bevaka hans rätt, när helst fråga derom förekomme. Kostnaderna för förmyndares kallande till tinget för inteckningens vinnande borde förskjutas af öfverförmyndarena, som derför åtnjöte ersättning, efter förmyndaretingets förordnande, af förmyndaren eller af de omyndiges medel, derest icke öfverförmyndarena visades hafva, af ondt uppsåt, oskäligen besvärat förmyndare med inställelse vid tinget eller i annan måtto.

4:o Öfverförmyndarena borde granska alla förmyndares räkningar, äfven deras, hvilkas myndlingar ej hafva så stora tillgångar, att dessa behöfde antvardas till öfverförmyndarenas vård.

5:o Öfverförmyndarena skulle åtnjuta för sitt besvär en procent af de omyndiges årliga inkomster.

»Häradshöfdingens skyldighet skulle vara:

1:o att fortfarande såsom hittills noggrant tillse, att hvarje omyndig blefve med förmyndare försedd;

2:o att, då öfverförmyndarena första gången tillträdde denna befattning, förse dem med förteckning öfver alla inom det dem tillagda område befintliga förmynderskap, upprättad enligt det för dessa förteckningar fastställda formulär, samt sedermera efter hvarje tings eller månadssammanträdes slut tillställa öfverförmyndarena uppgift på förmynderskap, som inom deras område tillkommit, och på de förändringar i förmyndarepersonalen, som kunde hafva inträffat; hvaremot häradshöfdingen befriades från vidare besvär med dylika förteckningars upprättande och förande;

3:o att en dag efter hvarje tings eller månadssammanträdes slut med rätten handlägga ärenden, som af öfverförmyndarena anmäldes, såsom om försummelse med förmyndareräkningars afgifvande, om försäljning af omyndiges fasta egendom, om användande af medel utöfver de årliga inkomsterna till de omyndiges uppfostran och underhåll samt hvad öfverförmyndarena kunde hafva att anmäla i fråga om förmyndares sätt att förvalta de omyndiges tillgångar samt möjligen sig yppande klagomål öfver öfverförmyndarenas sätt att sköta deras vigtiga uppdrag. Denna rättegångsdag skulle kallas *förmyndareting*, hvarvid ej mindre öfverförmyndarena än ock förmyndarena för de omyndige, om hvilkas tillgångars förvaltning fråga förekomme, skulle sig inställa och i saken höras.

»*Förmyndarens* skyldigheter borde förblifva desamma, som i allmän lag och 1861 års förordning äro stadgade, med de ändringar, som af detta förslag föranledas.

»*De omyndiges fränder* förbehölles samma rätt, som de enligt nu gällande författningar ega. Hade de talan att föra emot förmyndare eller öfverförmyndare, borde den handläggas å förmyndaretinget.

»I *städerna*, der förmyndarekamrar icke funnes, skulle likaledes öfverförmyndare tillsättas två i hvarje stad eller visst område af stad genom val af stadsfullmägtige eller, der sådana icke finnas, af allmän rådstufva. Tjenstetiden borde bestämmas till fyra år, med iakttagande att en af öfverförmyndarena afginge hvartannat år, men kunde omväljas. Öfverförmyndares i staden befattning blefve lika med öfverförmyndares på landet. Rådstufvurätten skulle här hafva samma befattning med förmyndareärenden, som häradshöfdingen å landet.

»I hvarje län och i hvarje stad, som hade eget landsting, borde detta för hvart år välja två revisorer att öfverse och granska öfverförmyndarenas förvaltning af det dem lemnade förtroendeuppdrag. Öfver hvad vid revisionen blifvit anmärkt afgåfve sedan revisorerne berättelse till landstinget. Dessa berättelser borde aflemnas till Konungens Befallningshafvande i länet så tidigt, att Konungens Befallningshafvande hunne deröfver, om så nödigt pröfvades, infordra öfverförmyndarenas yttranden, hvilka jemte revisionsberättelsen sedermera af Konungens Befallningshafvande öfverlemnades till näst sammanträdande lagtima landsting. Funne landstinget skäl att, i anledning af hvad anmärkt blifvit, ställa öfverförmyndare under laga tilltal, borde anmälan derom göras hos Konungens Befallningshafvande, som förordnade allmän åklagare att sådant åtal utföra vid den domstol, under hvilken öfverförmyndaren hörde. Skulle sedan rätten, på grund af åtalet, skilja öfverförmyndaren från hans befattning, och detta beslut vunne laga kraft, ålåge det den allmänna åklagaren att härom göra anmälan hos vederbörande ordförande i kommunalstämma eller hos stadsfullmägtige, hvilken hade att om val af annan öfverförmyndare foga anstalt.

»Kostnaden för nu nämnda revision borde bestridas med landstingsmedel.»

Justitieombudsmannen motiverar derpå närmare den anordning, han sålunda förordar, samt slutar med att föreslå, »att Riksdagen behagade i förnyad underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes med afseende å behofvet af betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges medel taga i nådigt öfvervägande, huruvida lämpliga bestämmelser i ofvan angifna eller annan syftning borde meddelas, samt i sådant fall låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet».

Uti förevarande fråga har äfven inom Andra Kammaren Herr *N. Boström* i afgifven motion, N:o 16, under åberopande af 1869 års Riksdags här ofvan omförmälda skrifvelse, föreslagit, »att Riksdagen må i förnyad underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes, med afseende å behofvet af betryggande föreskifter rörande förvaltningen af omyndiges medel, taga i nådigt öfvervägande, huruvida lämpliga bestämmelser i det syfte må kunna meddelas, att större säkerhet må beredas de omyndige, samt i sådant fall låta utarbeta och för Riksdagen framlägga förslag till lag i ämnet».

Det utaf Justitieombudsmannen framstälda förslag till ordnande af förvaltningen utaf omyndiges medel innefattar uti de nu i ämnet gällande bestämmelser så genomgripande förändringar, att man väl kan säga, att här är fråga om ett nydanande af hela den hithörande lagstiftningen efter mönstret af den norska.

Fråga uppstår då först, huruvida den erfarenhet, man eger om verkningarne af 1861 års förordning, gifver anledning att, med förkastande af dess grundtankar, nu bygga lagstiftningen i ämnet på helt andra, hittills för oss främmande grunder. Hvad som förnämligast anmärkes mot den nuvarande lagstiftningen, är den ringa säkerhet, den skall lemna för myndlingars af förmyndare omhänderhafda tillgångar i penningar och värdepapper. Otvifvelaktigt erbjuder i detta hänseende en anordning, liknande den norska, mycket betryggande garantier, och förluster å omyndiges medel torde i Norge vara högst sällsynta samt uppgå till knappt nämnvärda belopp. Så utgjorde sådana förluster, enligt officiella uppgifter, år 1877 i hela riket tillsammans endast 613 kronor, fördelade uti tre olika poster på lika många förmynderskap. Men äfven i vårt land har man icke, Utskottet veterligen, haft skäl att klaga deröfver, att omyndige, genom deras förmyndares insolvens, gjort några större förluster. Detta förhållande utgör väl icke giltigt skäl att, der ännu mera betryggande åtgärder kunna lämpligen vidtagas, afsäga sig dessa, tills sådana förluster inträffat, men af det anförda torde man dock, enligt Utskottets tanke, kunna sluta till, att nuvarande anordning uti detta hänseende dock icke är så helt och hållet underhaltig.

Vid sådant förhållande, att nuvarande lagstiftning icke visat sig oförmögen att skydda myndlingars egendom, torde det vara tvifvelaktigt, huruvida tiden är inne, att till de redan befintliga kommunala bestyr,

öfver hvilkas omfattning man mångenstädes klagar, nu lägga ytterligare ett, och ett i Utskottets tanke så tungt, som det, en tillämpning af den utaf Justitieombudsmannen föreslagna anordning skulle medföra. Sattes ett distrikt för öfverförmyndare å landet till den största krets, Justitieombudsmannen antydt, eller till häradet eller tingslaget, så och då för närvarande tingslagens antal utgöra inom hela riket 303, och städerna, hvilka hvardera skulle ega sina särskilda öfverförmyndare, till antalet äro 91, skulle antalet öfvermyndaredistrikt i det allra minsta blifva 394, och antalet öfverförmyndare, äfven om man beräknar detsamma efter det minsta, i händelse af delade meningar föga lämpliga, antalet af 2 för hvarje distrikt, skulle utgöra 788. Revisorerne — två för hvarje län och för hvarje stad, som icke deltager i landsting, de senare för närvarande utgörande fyra — skulle blifva till antalet 56. I det allra minsta 844 personer skulle sålunda i och för den nya anordningen årligen användas såsom kommunala förtroendemän, visserligen mot någon ersättning, utgående för öfverförmyndare med 1 procent af årsinkomsten å det förvaltade kapitalet och befrielse under förvaltningstiden från andra oaflönade kommunala förtroendeuppdrag, samt för revisorerne med ersättning af landstingsmedel för revisionskostnaden. Utskottet betviflar, att man till öfverförmyndare skall för omnämnda ringa ersättning kunna erhålla lämplige personer, som, annat än motvilligt, åtaga sig det besvär och, framför allt, det ansvar, som med ställningen af öfverförmyndare skulle följa. Införande af öfverförmyndare såsom kommunala förtroendemän synes dessutom förr eller senare komma att medföra anspåk å en kommunernas ansvarighet för de omyndiges af öfverförmyndarne omhänderhafda medel — en ansvarighet, den kommunerna må hända skola finnas mindre benägna att åtaga sig. Denna *kommunernas* ställning såsom de genom *sina* förtroendemän egentligen förvaltande antydes ock uti den af Justitieombudsmannen framstälda tanke, att, derest ersättningen från de omyndiges medel skulle blifva för ringa för det med öfverförmyndarebefattningen följande besvär, *kommunerna* måtte träda emellan med bidrag till förvaltningskostnaderna.

Om sålunda ett genomförande af förslaget skulle leda till ökad tunga för kommunerna och dessas medlemmar, så skulle det icke komma att för domstolarne medföra någon väsentlig lättnad. Visserligen skulle domstolarne blifva befriade från förande af förmyndarerotlar, men det härmed förenade arbete komme dock att, åtminstone delvis, motsvaras af arbetet å de förteckningar öfver förmynderskapsärenden, som från stadsdomstolarne å särskilda tider och från häradsrätterna efter hvarje ting eller månadssammanträde skulle tillskickas öfverför-

myndarne för kompletterande af de hos dem förda förteckningar; och anteckningar öfver förmynderskap, hvilka nu utskrifvas två gånger: uti protokollet och uti roteln, skulle äfven hädanefter komma att under domarens ansvar utskrifvas två gånger: i protokollet och i uppgiften till öfverförmyndarne, samt derutöfver ännu en gång uti dessa senares förmyndarerotlar. Det föreslagna "förmyndaretinget" slutligen skulle blifva förenadt med icke ringa besvär, då till dess hållande borde anslås en dag efter hvarje tings eller månadssammanträdes slut, samt sålunda hvarje häradsrätts sessionsdagar ökas med i allmänhet 3, 5 eller 10 dagar om året, antalet beroende på, om och uti hvilken utsträckning månadssammanträden äro införda inom de särskilda domsagorna. Man torde ock kunna ifrågasätta, huruvida det kan vara nödigt eller ens lämpligt att framkalla domstols omedelbara pröfning af sådana rena förvaltningssaker, som användande af större eller mindre del af omyndigs kapital för hans uppfostran och underhåll samt om inköp för omyndigs medel af obligationer eller andra dylika värdepapper.

Såsom det visar sig, har förslaget en ganska stor och vidtutseende omfattning. Denna förminskas icke, om man söker bilda sig en föreställning om de belopp, som skulle sammandragas under kommunala förtroendemäns vård. För vårt land saknas väl, med undantag för hufvudstaden, som har en särskild förmyndarekammare, hithörande statistiska uppgifter. Emellertid utgjorde de under år 1878 inkomna ansöknings- och anmälningsärenden angående förmynderskap:

vid häradsrätt	15,729.
vid rådstufvurätt	2,279.
tillsammans	18,008.

Vid samma års slut innestodo i Stockholms förmyndarekammare:

i allmänna fonden: för omyndige, sterbhus m. fl.	kr.	3,231,293
i deponerade skuldförbindelser	„	11,439,293
i deponerade hypotek	„	2,638,359
tillsammans	kr.	17,308,945.

Något torde man ock kunna sluta af förhållandena i Norge, för hvilket land man eger statistiska uppgifter uti detta ämne. Der funnos vid slutet af år 1877 under rikets samtliga öfverförmynderier förmyndaremedel till belopp af:

i landsdistrikterna	kr.	18,501,458
i städerna	„	10,464,538
tillsammans	kr.	28,965,996.

Af detta belopp innestodo:

med eganderätt i fastighet			kr.	2,276,433
med panträtt enligt skiftesinstrument:				
i fastighet	kr.	6,568,326		
i fast och lös egendom	„	1,086,609		
i lösegendom	„	622,183	„	8,277,118
mot inteckningssäkerhet			„	10,820,383
hos efterlefvande fader eller moder utan panträtt			„	241,229
i sparbank			„	4,498,201
i statsobligationer, bankaktier eller andra dylika värdepapper			„	1,688,642
i "Indgjæld"			„	625,887
i lösören			„	355,310
hos förmyndarne			„	172,301
hos öfverförmyndarne			„	10,492
tillsammans			kr.	28,965,996.

Under årets lopp hade till öfverförmynderierna inkommit för myndlingars räkning 4,557,987 kronor samt utgått 4,502,967 kronor. Myndlingarnes antal utgjorde vid årets slut 17,126.

Dessa siffror gifva åtminstone någon föreställning, om hvilken medelförvaltning här är fråga. Och ändå måste i detta hänseende de norska förhållandena vara, äfven proportionsvis betraktade, mindre, än fallet skulle blifva i vårt land. Detta beror hufvudsakligen på två punkter uti den norska lagstiftningen, hvilka vid bedömandet af förevarande fråga förtjena att uppmärksammas. I Norge står nemligen så man som (ogift) qvinna under "værgemaal" eller förmynderskap endast till fylda 18 år, om de ock icke äro fullmyndige, utan endast "myndige under kurator" intill fylda 21 år (N. L. 3—19—34; Lov 11 April 1863; Lov 27 Mars 1869). Vidare är man efter sin hustrus död, så länge han förblifver ogift, icke skyldig att skifta med deras sammanaflade myndiga eller omyndiga barn, om ej äktenskapsförord eller annan giltig bestämmelse medför nödvändighet af boets delning, och, äfven hvad enka angår, kan amtmannen under vissa vilkor meddela henne tillåtelse att, så länge hon förblifver i enkostånd, qvarsitta

i oskiftadt bo med sina och aflidne mannens sammanaflade barn under 25 års ålder; men var mannen husman, strandsittare, verksarbetare eller uti liknande ställning å landet, eller matros, fiskare, daglönare, handtverksgesäll eller dräng i stad, är enkan utan dylik tillåtelse berättigad att sålunda qvarsitta i orubbadt bo (Lov 30 Juli 1851). Det är lätt att inse, i huru hög grad en sådan lagstiftning skall bidraga till minskning dels af beloppen å förmyndaremedel, som vid öfverförmynderierna äro sammanförda under gemensam förvaltning samt dermed ock af tungan utaf öfverförmyndarnes uppdrag och dels af antalet af omyndige, som i händelse förvaltningen blefve otillfredsställande eller, hvad ännu värre vore, oredlig eller bedräglig, skulle blifva utsatta för direkt förlust.

Då, såsom Utskottet visat, de norska förhållandena uti ifrågavarande afseende icke äro fullt jemförliga med de svenska, torde icke heller vara gifvet, att den norska lagstiftningen i ämnet lämpar sig till förebild för den svenska. I alla händelser tror Utskottet tiden åtminstone ännu icke vara inne att hos oss efterlikna denna lagstiftning, utan botandet af de brister, som onekligen vidlåda det nuvarande förmynderskapsväsendet i vårt land, först och främst både böra och med framgång kunna sökas uti en verklig och då äfven verksam tillämpning af redan gällande bestämmelser, hvilka, beträffande särskildt kontrollen å förmyndarnes vederhäftighet, lemna, utom myndlingen sjelf, närmaste fränder samt gode männen både rätt och pligt att påkalla rättens pröfning härutinnan och rätten både full makt och full pligt att, der anledning till insolvens för medlen förefinnes, genast skilja förmyndaren från uppdraget. Genom ett tillägg till nu gällande författning om skyldighet för gode männen att å omyndigs värdepapper anteckna hans eganderätt till desamma eller, derest förmyndaren sjelf för medlen är myndlingens gäldenär, å de för medlen stälda säkerhetshandlingar anteckna denna deras egenskap, borde papperens användande i förmyndarens egen penningerörelse kunna försvåras; och genom ett eller annat tillägg till författningen i öfrigt kunde antagligen andra smärre brister eller ofullständigheter deri till det väsentligaste varda undanröjda.

Med dessa åsigter, och då Riksdagen icke torde böra påkalla Kongl. Maj:ts pröfning af denna fråga utan att angifva något mera bestämdt förslag till de förändringar, som kunna vara önskliga, men dessa förändringar utan större svårighet böra kunna af den, som är intresserad för frågans ändamålsenliga lösning, vid en kommande riksdag föreslås, får Utskottet vördsamt hemställa,

1) att Justitieombudsmannens förevarande framställning icke måtte föranleda till någon Riksdagens åtgärd;

och

2) att icke heller Herr Boströms motion måtte föranleda någon åtgärd från Riksdagens sida.

Stockholm den 5 Mars 1881.

På Lag-Utskottets vägnar:

G. LAGERSTRÅLE.

Reservationer:

af Herr *Thomasson*, med hvilken Herrar Friherre *Hamilton*, *Anders Persson*, *Johannes Jonson* och *Smedberg* instämt:

»Emot Utskottets beslut att icke tillstyrka någon som helst åtgärd från Riksdagens sida i anledning af Herr Justitieombudsmannens i fråga varande framställning får jag härmed anmäla min reservation. Lika med Utskottet anser jag visserligen målet icke böra sökas eller kunna vinnas på den af Herr Justitieombudsmannen anvisade väg. Det skulle utan tvifvel mångenstädes blifva omöjligt att få lämpliga personer till den mycket mödosamma och högst ansvarsfulla befattningen att vara öfverförmyndare; och genom denna nya institution vore i allt fall någon fullt nöjaktig säkerhet mot förskingring af omyndiges medel ingalunda beredd. Men Herr Justitieombudsmannen, hvilkens syfte är att söka trygga förvaltningen af sådana medel, har, såsom det af honom formulerade underdåniga skrifvelseförslaget ådagalägger, ansett detta syfte möjligen kunna bättre främjas på annat sätt än det af honom förordade; och Utskottet hade derföre, då behofvet af betryggande föreskrifter rörande förvaltningen af omyndiges egendom dock icke låter sig förnekas, efter min tanke bort tillstyrka Riksdagen att i underdånighet

hos Kongl. Maj:t begära framläggande af förslag till sådana nya eller förändrade af Utskottet till hufvudgrunderna angifna bestämmelser i ämnet, som kunde finnas till målet ledande»;

af Herrar *H. A. Widmark* och *C. O. Widmark,* hvilka ansett, att mycket skulle kunna vinnas för trygghet och säkerhet i förvaltningen af omyndiges egendom, om, med bibehållande af hufvudgrunderna uti Kongl. Förordningen den 24 September 1861, gode männen ålades ökade skyldigheter och erhölle utsträckt befogenhet, samt att således underdånig skrifvelse, begärande förslag om ändringar i eller tillägg till samma förordning i sådan syftning, borde af Riksdagen beslutas; samt

af Herr *Ekenman.*

Herr *Asplund* har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i denna frågas handläggning inom Utskottet, samt Herrar *Samzelius* och *Åbergsson,* att de icke deltagit i den slutliga behandlingen af ärendet.